

Monika Misterska*

Bartosz Wanot**

Przemysław Żuratyński***

USTAWA O PAŃSTWOWYM RATOWNICTWIE MEDYCZNYM – PRZEPISY PRAWNE BUDZĄCE KONTROWERSJE W ŚRODOWISKU RATOWNICZYM

LAW ON STATE EMERGENCY MEDICAL SERVICES – THE LEGAL PROVISIONS AROUSING CONTROVERSY AMONG PARAMEDICS

Streszczenie. W artykule opisano zmiany w ustawie o Państwowym Ratownictwie Medycznym w Polsce. Autorzy przedstawiają krytyczną analizę obecnej sytuacji i propozycje w sprawie przyszłego rozwoju ratownictwa medycznego w Polsce w oparciu o zmiany w prawie, organizacji i edukacji.

Abstract. The article describes the changes in Law on State Emergency Medical Services in Poland. The authors offer a critical analysis of the current situation and proposal for the future development of emergency medicine in Poland based on changes in law, organization and education.

Konstytucja RP w art. 38 podkreśla, że państwo polskie ma obowiązek zapewnić każdemu człowiekowi prawną ochronę życia oraz w art. 68 ust. 1 wskazuje, że każdy ma prawo do ochrony zdrowia. Prawo do życia i ochrony zdrowia jest jednym z podstawowych praw człowieka chronionym nie tylko przez

* Mgr Monika Misterska, Uczelnia Warszawska, wykładowca.

** Dr n. med. Bartosz Wanot, Akademia Polonijna, Koordynator Instytutu Zdrowia i Pielęgniarstwa, adiunkt.

*** Mgr Przemysław Żuratyński, Uczelnia Warszawska, wykładowca.

konstytucję, ale również przez konwencje i umowy międzynarodowe. Ponadto art. 68 ust. 2, 3, 4 Konstytucji RP sygnalizuje, że obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa. Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku. Władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska¹.

Ochrona zdrowia nie jest wyłączną sprawą każdego człowieka. Większość obywateli nie jest w stanie samodzielnie sfinansować sobie kosztów leczenia, zabiegów oraz innych świadczeń opieki zdrowotnej. To władze publiczne mają za zadanie zapewnić opiekę zdrowotną każdemu obywatelowi bez względu na jego sytuację majątkową.

System ratownictwa medycznego w Polsce stanowiący jeden z filarów obecnego systemu ochrony zdrowia jest nieustannie modyfikowany. Sytuacja ta ma miejsce nie tylko w państwie polskim, ale także w innych europejskich państwach. Zmiany te mają na celu utworzenie nowoczesnego systemu ratownictwa medycznego, który w pełni realizowałby założone mu zadania polegające na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego². W Polsce prace nad projektem pierwszej ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym zostały rozpoczęte w 2000 r. Owocem tych prac jest nieobowiązująca już ustawa o Państwowym Ratownictwie Medycznym z dnia 25 lipca 2001 r. (Dz. U. z 2001 r.,

¹ Art. 68 ust. 2, 3, 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.; sprost. Dz. U. z 2001 r. Nr 28, poz. 319).

² Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r., Nr 191, poz. 1410 z późn. zm.).

Nr 113, poz. 1207), która już w grudniu tego samego roku została znowelizowana ustawą z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, ustawy o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz niektórych innych ustaw: ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawy - przepisy wprowadzające ustawę - Prawo farmaceutyczne, ustawę o wyrobach medycznych oraz ustawę o zmianie o zawodzie lekarza oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 154, poz. 1801). Nie budzi jednak wątpliwości, że ten akt normatywny stanowił podstawę do późniejszych zmian i nowelizacji zajmujących się wspomnianą materią. Treść tej ustawy w sposób znaczący różniła się od ustawy, która obowiązuje aktualnie. Aktualnie obowiązującym aktem prawnym jest Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, która została poddana na przestrzeni lat wielu zmianom. Zmiany te to:

1. Ustawa z dnia 11 stycznia 2008 r. o zmianie ustawy - Prawo telekomunikacyjne oraz ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2008 r., Nr 17, poz. 101),
2. Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2008 r., Nr 237, poz. 1653)
3. Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2009 r., Nr 122, poz. 1007)
4. Ustawa z dnia 22 października 2010 r. o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., Nr 219, poz. 1443)

5. Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2012 r., Nr 0, poz. 1459)
6. Ustawa z dnia 7 listopada 2014 roku o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2014 r., Nr 0, poz. 1802)
7. Ustawa z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawy o działalności leczniczej oraz ustawy o zmianie ustawy o działalności leczniczej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., Nr 0, poz. 1887).

Ustawa z 2006 roku wprowadziła wiele nowych uregulowań prawnych, które przyniosły pozytywne skutki. Jednak mimo tych zmian, nadal budziła wiele kontrowersji i miała wielu krytyków. Głównymi formułowanymi przeciwko niej zarzutami były: możliwość wykonywania medycznych czynności ratunkowych wyłącznie w systemie Państwowego Ratownictwa Medycznego (PRM), brak odrębnej regulacji prawnej dotyczącej możliwości powstania samorządów ratowników medycznych, brak możliwości ewidencji liczby ratowników medycznych, brak jednolitej organizacji kształcenia na kierunku ratownictwo medyczne, brak właściwej organizacji pracy z uwzględnieniem bezpieczeństwa i higieny pracy w systemie ratownictwa medycznego.

W dniu 19.08.2014 r. został przedstawiony projekt ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Spotkał się on z wieloma głosami krytycznymi zarówno samych ratowników medycznych, jak również poszczególnych ministerstw.

Ministerstwo Edukacji Narodowej wskazuje na problem, który może zaistnieć w związku z tym, że ratownik medyczny po

zakończeniu szkoły, składa wniosek do wojewody o wpis do rejestru ratowników medycznych i uzyskanie prawa wykonywania zawodu. Ma na to okres 2 lat od momentu wejścia w życie ustawy. Zaś do egzaminu zawodowego dotyczącego ratownika medycznego może przystąpić w dowolnym czasie. Może więc zdarzyć się sytuacja, w której ratownik medyczny uzyska pozytywną ocenę z egzaminu po okresie 2 lat od momentu wejścia w życie ustawy, ale nie uzyska prawa wykonywania zawodu ze względu na przekroczenie 2-letniego terminu na złożenie wniosku do wojewody³.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej podkreśla, że wspomniany projekt nie umożliwia ratownikom medycznym wykonywania medycznych czynności ratunkowych w SOR. Ponadto użyte w projekcie słowo „staż” jest nieadekwatne do praktyki zawodowej, która jest odbywana w ramach szkoły wyższej. Wskazuje, że w związku z charakterem wykonywanej pracy osoba kończąca ratownictwo medyczne oprócz egzaminu teoretycznego powinna także zdać egzamin praktyczny i sprawnościowy. Ponadto komisje, które mają przeprowadzać egzamin teoretyczny nie posiadają w swoim składzie ratowników medycznych, co jest poważnym zaniedbaniem. Co więcej, tak jak inne grupy zawodowe, ratownicy medyczni powinni posiadać samorząd zawodowy, do którego zadań m. in. należałoby prowadzenie rejestru ratowników medycznych. Projekt proponuje utworzenie ścieżki kariery zawodowej ratowników medycznych, co uzasadnia nałożenie obowiązku ciągłego doskonalenia zawodowego. Przypomina o braku uregulowań prawnych w odniesieniu do motocykli ratunkowych⁴.

We wspomnianym projekcie wprowadzono zapis o dopuszczalności udzielania tzw. świadczeń zdrowotnych poza system PRM

³ <http://ratunek24.pl/ministrowie-o-ratownictwie-medycznym>

⁴ <http://ratunek24.pl/ministrowie-o-ratownictwie-medycznym>

zdefiniowanych w ustawie o działalności leczniczej, jako działania służące zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia oraz inne działania medyczne wynikające z procesu leczenia lub przepisów odrębnych regulujących zasady ich wykonywania⁵. Zakres tych świadczeń miał określić Minister Zdrowia. Jednak nie zostało doprecyzowane, jaka będzie korelacja między tymi świadczeniami zdrowotnymi, a medycznymi czynnościami ratunkowymi nadal zarezerwowanymi dla jednostek systemu, które wykonują je w warunkach pozaszpitalnych, w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Nie został uregulowany status ratownika medycznego, który jest zatrudniony w państwowych jednostkach jak na przykład Państwowa Straż Pożarna czy Wojsko Polskie.

Polska Rada Ratownictwa Medycznego (PRRM) zwróciła również uwagę na problem związanym z minimalnym tj. dwuosobowym składem podstawowych Zespołów Ratownictwa Medycznego. Taki skład osobowy zespołu powoduje, że nie są przestrzegane normy z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 marca 2000 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych (Dz. U. z 2000 r., Nr 26, poz. 313). Zespół wykonując transport pacjenta np. poprzez układanie, podnoszenie nie może przestrzegać dopuszczalnych norm obciążeniowych podczas pracy dorywczej.

W zakresie sprzętowym PRRM rekomenduje wprowadzenie wymogu posiadania na wyposażeniu ambulansów typu B i C krzesełek kardiologicznych z płozowym system do jazdy po schodach oraz mechanicznego urządzenia do kompresji klatki piersiowej⁶.

⁵ Art. 2, ust. 1, pkt 10 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. nr 2011 nr 112 poz. 654).

⁶ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/238150>

W związku z podniesionymi powyżej zarzutami oraz w trybie konsultacji społecznych, w których wzięło udział wiele instytucji, fundacji, organizacji oraz osób indywidualnych zweryfikowano niektóre zaproponowane rozwiązania i wprowadzono zmiany w ustawie o PRM z 2008 roku poprzez ustawę z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawy o działalności leczniczej oraz ustawy o zmianie ustawy o działalności leczniczej oraz niektórych innych ustaw.

Najważniejsze zmiany to:

1. Rozszerzenie pojęcia wykonywania zawodu ratownika medycznego poprzez zmiany w art. 11 ust. 1 ustawy o PRM. Zawód ratownika medycznego obecnie można wykonywać także poza jednostkami systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego np. w ratownictwie górniczym, morskiej służbie poszukiwania i ratownictwa, na lotniskach i w siłach zbrojnych, ale także w fazie szpitalnej jak na przykład na Izbach Przyjęć szpitali, OIOM itp. Wskazuje na to art. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 25 września 2015 r. – „... Ratownik medyczny wykonuje zadania zawodowe, o których mowa w ust. 1 pkt 1:
 - 1) w podmiotach leczniczych, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 618, 788 i 905);
 - 2) w ramach ratownictwa górskiego i narciarskiego, o którym mowa w art. 2 pkt 7 i 8 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich (Dz. U. Nr 208, poz. 1241 oraz z 2013 r. poz. 7);

- 3) w ramach ratownictwa wodnego, o którym mowa w art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. Nr 208, poz. 1240 oraz z 2015 r. poz. 779);
- 4) w ramach ratownictwa górniczego, o którym mowa w art. 122–124 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2015 r. poz. 196 i 1272);
- 5) w ramach morskiej służby poszukiwania i ratownictwa, o której mowa w art. 116 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz. U. z 2015 r. poz. 611, 1320 i 1336);
- 6) w jednostkach podległych Ministrowi Obrony Narodowej niebędących podmiotami leczniczymi;
- 7) w jednostkach ochrony przeciwpożarowej, o których mowa w art. 15 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380, z późn. zm.[2]) włączonych do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, w zakresie ćwiczeń, szkoleń oraz działań w strefie zagrożenia;
- 8) na lotniskach w związku z zapewnieniem wymagań, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 85 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. z 2013 r. poz. 1393, z późn. zm.[3]);
- 9) w ramach podmiotu leczniczego wykonując zadania z zakresu zabezpieczenia medycznego imprezy masowej, o której mowa w art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 611, z późn. zm.[4]);
- 10) w ramach wykonywania transportu sanitarnego w rozumieniu art. 161 ba ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia

- 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 581, z późn. zm.[5]);
- 11) w izbach wytrzeźwień, wchodząc w skład zmiany, o której mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 423 ust. 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286);
- 12) na stanowisku dyspozytora medycznego⁷.
2. Wprowadzono egzamin państwowy składający się ze 100 pytań testowych dla wszystkich absolwentów ratownictwa medycznego. Pomimo braku jednolitych ram programowych dla kierunku ratownictwo medyczne, przyszli ratownicy będą zdawać egzamin państwowy na tych samych zasadach. Dodatkowo, po zaliczeniu egzaminu będą musieli odbyć 6-miesięczną praktykę (960 godzin dydaktycznych) w jednostkach Systemu, pod nadzorem innego ratownika z co najmniej 5-letnim stażem pracy.
3. Ratownicy medyczni zostali także włączeni do Centralnego Wykazu Pracowników Medycznych oraz Systemu Monitorowania Kształcenia Pracowników Medycznych.
4. W szpitalach dziecięcych, które spełniają określone wymogi ustawy, zostają uruchomione centra urazowe dla dzieci. Natomiast szpitale nieposiadające odpowiednich warunków zostają wskazane, jako planowane centra urazowe.
5. W ciągu najbliższego roku ma zostać wdrożony Systemu Wsparcia Dowodzenia w PRM.

⁷ Art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawy o działalności leczniczej oraz ustawy o zmianie ustawy o działalności leczniczej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 1887).

Postulaty środowiska ratowników medycznych zostały częściowo uwzględnione w ustawie z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Wydaje się, że osiągnięto kompromis. Jednak ze względu na dążenie do ciągłego podwyższania standardów w ramach wykonywania zawodu ratownika medycznego oraz postępowi w medycynie i informatyzacji niewykluczone są kolejne zmiany.

BIBLIOGRAFIA

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.; sprost. Dz. U. z 2001 r. Nr 28, poz. 319)

Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r., Nr 191, poz. 1410 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. Nr 112 poz. 654)

Ustawa z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawy o działalności leczniczej oraz ustawy o zmianie ustawy o działalności leczniczej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 1887).

<http://ratunek24.pl/ministrowie-o-ratownictwie-medycznym>: data dostępu 17.01.2016 r.

<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/238150>: data dostępu 17.01.2016